

Austmannadalen

*"Jeg like godt vestkyst,
her godt sted for gammel
fjelllapp, her meget
rein, her liksom på
finnmarske fjell."
– Ole Ravna,
Fridtjof Nansens følgesvenn*

Grønland: Stedet den norske folkesjelen ble født. Stedet våre forfedre prøvde å slå seg ned, men hvor de så uforklarlig forsvant. Her skal vi avslutte vår utrolige reise.

Vi har akkurat gjennomført ei kryssing av innlandsisen og står i et digert grustak nedenfor brefallet. De siste 25 dagene har vi stort sett kun vandret i snø og is. En ganske så monoton, men utrolig flott

opplevelse.

Terrenget vi er i vitner om at det ikke er lenge siden isen ble borte. Det er en kjensgjerning at innlandsisen trekker seg tilbake, som det så pent sies. Smelter og forsvinner er vel en annen grei måte å si det på. Her får vi i praksis se hva det er isen gir tilbake, ikke akkurat mye å skryte av nei: grus, stein og atter grus. Pulkene fra kryssinga byttes ut med sekker og vi trasker ned i månelandskapet.

Etter hvert som vi går nedover i landskapet, begynner det golde terrenget å vise tegn til liv. En og annen gresstust har funnet veien opp fra jord tilsynelatende uten liv. Her og der kan vi så vidt se spor etter reinsdyr. Etter en aldri så

liten og våt vadeseanse over ei breelv, står vi klare for nedfarten til dalen vi har hatt i tankene så lenge – Austmannadalen.

"Høye" på natur

Vi finner et reinstråkk som går ned mot bunnen av dalen. Nå er det ikke bare spinkle tegn til liv moder natur gir. Alle høstfargene i hele verden prøver å slå oss over ende. Halvveis nede fører reinstråkket oss gjennom en grønn oase i reneste eventyrstil. Vi fortsetter videre mens høstfargene fortsetter å sprute mot oss. Lukta av lyng river i nesen og høyt over oss henger en rovfugl. Det føles helt uvirkelig. Det er vanskelig å si om det er kontrastene fra tida på isen eller om det

virkelig er toppen av naturskjønnhet vi opplever. Uansett, om man kan bli "høy" på natur så er det akkurat det vi er nå.

I dalen snor ei elv seg fra side til side nedover mot sjøen. En elv som inntil nylig førte smelte vann fra brefallet. Nå er den nærmest uttørket. Det er ikke smelte vann lenger, kun "naturlig" avrenning fra regnvann. Innlandsisen har trukket seg så langt tilbake at brevannet har funnet en ny vei ned til sjøen. Det gjør heldigvis vading over det gamle elveleiet enkelt.

Buskaset på siden av elveleiet er stedvis godt over to meter høyt, men de eldgamle reinsdyrstiene gjør vandringen

overkommelig. Når stien tar en retning som ikke passer blir det slåsskamp med uberørt buskas inntil vi på nytt finner en god gammel reinsdyrsti.

Tusen år siden

Kartet vi bruker som vandre kart er ikke akkurat det helt ideelle, 1:250 000 er det vi har. Det mest spennende med kartet er merkene over gamle boplasser fra tiden hvor nordboerne var herrer i området. For tusen år siden! Vi er utrolig spente på om vi i det hele tatt kan se at disse menneskene bodde her. Kanskje vandret de på akkurat disse stiene, slik som oss? Kanskje har reinsdyrene holdt de åpne siden den gang de virkelige oppdagerne kom hit og brøt nytt land.

Den første boplassen viser ingen tegn til menneskelig aktivitet – skuffelse. Vi tusler videre til den neste på vår vei og lar fantasien skape det gamle tunet. Det er hardt for oss å kunne si at akkurat her har det bodd folk, men vi befinner oss uten tvil i et kulturlandskap som er menneskeskapt. Vi kunne jo ikke gjøre annet en å slå opp teltet på akkurat en slik plass. Grytemiddagen setter seg etter hvert godt ned i magen, roen senker seg og vi får tid til å fordøye opplevelsene. Kulda og isen virker helt fjern. Det er dagens vandring i Austmannadalen som danser rundt inne i hodet. Noen kopper kaffe finner veien i samme retning som middagen, så går de støle kroppene ned i soveposen. Sildringa fra bekken ved teltet forsvinner gradvis etter hvert som drømmeverden tar over. Hodet er fortsatt like "høyt", dalen blir plutselig levende og den gamle sivilisasjonen dukker opp. Vi er tilbake til den gang Erik Raude og hans følge levde og skapte sine hjem i dette avsidesliggende landet.

Nansens teltplass

Jo lengre vi kommer ned i dalen, jo mer kratt blir det og desto viktigere blir det å holde seg til reinstråkkene. På et høydrag passerer vi en merkelig steinformasjon. I den stemningen vi er blir den tolket til å på en eller annen måte være en spesiell plass. "Det var sikker her vikingene møttes for å drikke mjød, sloss og å

finne seg en partner", kommer det tørt fra en av karene. "Eller for å tilbe sine norrøne guder", fra en annen side. Mens vi uvitende spøker oss nedover i dalen, og Nansens teltplass begynner å nærme seg, går det mer og mer opp for meg hvor utrolig heldige vi er. Vi har hatt en kanonbra kryssing av innlandsisen, men Austmannadalen er virkelig prikken over den berømte I-en. En verdig avslutning på en stor tur. Om Nansen følte halvparten av denne gleden på sin tur så hadde han det bra.

For oss nordmenn burde dette stedet nærmest klassifiseres som en nasjonalhelligdom. Betydningen av Nansen sin kryssing ble mildt sagt enorm. Nansen ble nasjonalhelt og vi nordmenn ble folket som krysset Grønland. Her startet en utrolig epoke i norsk polarhistorie. En epoke som, til og med i dag, gjør at vi slår oss på brystet og er stolte av å være nordmenn.

Austmannadalen – Nansens teltplass. Hver eneste gang jeg smaker på disse ordene og tenker tilbake går gåsehuden frydefulle runder over kroppen. Det er et stort sted å være.

Tekst og foto: Bengt E. Rotmo

FAKTA ►

En polarrev har funnet restene i middagsgryta

Endelig står teltet på fast grunn. Etter flere uker på isen.

Kartografi: Kåre Holst

Grønland – mye mer enn innlandsisen

Friluftsliv på verdens største øy er langt mer enn å krysse innlandsisen. I en serie på fire artikler setter vi søkelys på de enorme mulighetene som finnes for den eventyrlystne på verdens største øy. Dette er reportasje nummer fire.

Erik Raude – Den første vestlige etableringen på Grønland.

Erik Raude var mannen som ga Grønland navnet vi kjenner i dag. Erik ble først forvist fra Norge, så fra Island. Tre års fredløshet, som skulle få han til å utforske et land noen på feilkurs hadde sett i det fjerne. Da de tre årene var over, dro Erik tilbake til Island og fikk med seg flere tilbake til det nye landet. For at landet i vest skulle virke forlokkende måtte det ha et skjønt navn - Grønland. På slutten av 900 tallet ledsaget han en gruppe over til øya. De som overlevde denne ferden gikk i land på Vestkysten. Her dannet de Østerbygdene og Vesterbygdene. Disse bygdene vokste raskt og man mener at folketallet på sitt meste har vært så høyt som 5000. Husdyr hadde de med seg og de levde på sitt tradisjonelle vis. I tillegg ble det både drevet handel mot Europa og med Inuitene. Handelen mot Europa opphørte etter hvert. Det siste tegn til denne kulturen er fra starten av 1400 tallet, da et par fra Island inngikk ekteskap på øya. Det antas at bosetningen forsvant på midten av 1400-tallet. Hva som egentlig skjedde med disse folkene har man ikke fått klarhet i. Det antydes at et kaldere klima kan være noe av forklaringen på den mystiske forsvinningen.

Austmannadalen

Austmannadalen er en del av de gamle Vesterbygdene. Dalen går ned i havet innerst i Lysefjord. Det er forøvrig flere gode fiskeelver som fører ned i denne fjorden. Fjordsystemet ligger rett øst for Nuuk, hovedstaden på Grønland. Fridtjof Nansen kom ned denne dalen på sin kryssing av innlandsisen i 1888. Nederst i dalen bygde Nansen og Sverdrup en vidjebåt som de rodde til Nuuk, eller Godthåb som

var navnet den gang. Stedet hvor båten ble bygget kalles i dag Nansens teltplass. Den enkleste måten å komme inn til Austmannadalen er fra Nuuk med båt og helikopter eller fra Kapisigdlit med helikopter, kajakk eller til fots. Kapisigdlit er en tradisjonell landsby ca 30km nord for Austmannadalen. Selve dalen virker urørt av mennesker, men det er et digert nettverk med reinsdyrstier. Stier som stort sett er tydelige å følge. Området har en stor reinsdyrbestand som det drives jakt på.

Innlandsisen

Grønland er, som vi nå har prøvd å sette fokus på, mye mer enn bare innlandsis. Allikevel er det mye is. Faktisk er omtrent 3/4 av øya dekket med is. Denne isen utgjør utrolige 8 % av jordens samlede ferskvannsmengde. For å sette det litt i perspektiv: om alt smelter stiger verdenshavene med nesten sju meter. Høyeste punkt på innlandsisen er på rundt 3200 moh. Det er mindre enn 500m som skiller det fra høyeste fjell – Gunbjørn fjell (3693 moh.)

Det synes å være enighet om at Innlandsisen krymper ved sjøkanten og at den vokser på toppen, på grunn av mer nedbør.

For den som ønsker å krysse dette enorme området er det bare å si – sett i gang! Den vanligste måten å krysse på er med utgangspunkt i Søndre Strømfjord på vestsiden og Tasiilaq på østsiden. Dette gir en tur på ca 550km. En annen spennende mulighet er fra Tasiilaq til Nuuk, med nedgang i Austmannadalen, akkurat som selveste Nansen. Denne turen blir noe lengre enn turen beskrevet over.